

■ درس ششم:

ای وطن

■ اهداف

- ۱ تقویت حس وطن دوستی در دانش آموزان؛
- ۲ آشنایی با نمونه برجسته ای از شعر شاعر معاصر (نادر ابراهیمی)؛
- ۳ تقویت روحیه پاسداری از میهن؛
- ۴ آشنایی با منادا و ندا و نشانه های آن؛
- ۵ کسب مهارت در خواندن صحیح شعر؛
- ۶ تلطیف شدن ذوق و احساسات؛
- ۷ برخورداری از دقت و تشخیص در آهنگ کلام؛
- ۸ توانایی دریافت پیام محوری متن.

■ آموزش

جلسه اول

جلسه اول	
آموزش درس	۴۰ دقیقه
درک مطلب	۱۰ دقیقه

روش‌های پیشنهادی تدریس

- ۱ **روش قصه‌گویی** : برای ایجاد انگیزه در آغاز درس با این روش و بیان یک قصه مرتبط با پیام درس می‌توان انگیزه لازم را در دانش‌آموزان ایجاد کرد و ارتباط مناسب جهت گوش سپردن به بقیه مطالب را به وجود آورد. می‌توان از نمونه‌هایی مانند داستان آرش کمانگیر، آریوبرزن و... بهره گرفت.
- ۲ **روش حل مسئله** : در ضمن استفاده از روش قصه‌گویی، با استفاده از روش حل مسئله می‌توان زمینه را جهت ابراز احساسات و عواطف دانش‌آموزان ایجاد کرد. به این ترتیب که در ضمن بیان قصه در مواردی که قهرمان داستان قرار است برای مسئله مهمی تصمیم‌گیری کند یا مشکلی را حل نماید، به جای بیان ادامه داستان، از دانش‌آموزان بخواهیم بقیه داستان را ادامه دهند.
- ۳ **روشن‌سازی طرز تلقی** : متنی با جملات ناقص دربارهٔ پیام درس (یعنی وطن دوستی و پاسداری از وطن) بیان شود و دانش‌آموزان با تکمیل متن، طرز تلقی خود را بیان کنند. سپس دانش‌آموزان به صورت گروهی به ارزیابی طرز تلقی خود بپردازند.
- ۴ **بهره‌گیری از رسانه**

جلسه دوم	
دانش‌زبانی	۲۰ دقیقه
حکایت	۳۰ دقیقه

دانش‌زبانی

منادا

- هرگاه کسی یا چیزی را با آهنگی خاص مورد خطاب قرار بدهیم، به آن «منادا» گویند.
مثال : سعدیا مرد نکونام نمیرد هرگز.
- منادا معمولاً با حرف ندا (ای، یا، آی، ا) همراه است. ای : ای ایران، دوستت دارم. یا : یارب مددی. آی : آی انسان‌ها. ا : خدایا، مرا در زندگی موفق بگردان.
- گاهی منادا بدون حرف ندا می‌آید : نیما، غمِ دل گو که غریبانه بگیریم. دوست عزیز، سفر خوشی را برایت آرزو می‌کنم.
- گاهی حرف ندا وجود دارد ولی منادا حذف شده است.
مانند : ای نام تو بهترین سرآغاز (که در اینجا منادا محذوف است).

حکایت: انواع مردم (امام محمد غزالی)

محمد غزالی فرزند محمد (۵۰۵-۴۵۰ ه.ق) فیلسوف، متکلم و فقیه ایرانی و یکی از بزرگ‌ترین مردان تصوف سده پنجم هجری است. از آثار او می‌توان کیمیای سعادت، زاد آخرت، نصیحة الملوک، پندنامه و نصیحت‌نامه را برشمرد. «کیمیای سعادت» در بین این آثار از ارزش بیشتری برخوردار است. در زنگ هنر می‌توان از دانش‌آموزان خواست که حکایت را به تصویر کشند و در گروه درباره مفهوم حکایت، بحث و گفت‌وگو نمایند.

جلسه سوم	
فعالیت‌های نوشتاری (۱)	۳۰ دقیقه
تمرین خواندن (روخوانی)	۲۰ دقیقه

فعالیت‌های نوشتاری (۱): املا و دانش زبانی

در فعالیت‌های نوشتاری این صفحه، بر تقویت املا و تمرین تشخیص منادای جمله تأکید شده است. از آنجایی که متن این درس، تلفیقی است از شعر ترجیع‌بند با شعر نو، تمرین درست خواندن آن به صورت انفرادی و جمعی (جمع خوانی) توصیه می‌شود. شعر نو فارسی عنوانی است در برابر شعر کهن فارسی. درحقیقت، شعری که در وزن عروضی و قالب، از شعر کهن سنتی پیروی نمی‌کند، شعر نو است. شعر نو شامل قالب‌های نیمایی، سپید و موج نو است.

جلسه چهارم	
املا	۳۵ دقیقه
گوش کن و بگو	۱۵ دقیقه

املا

املا با هدف آموزش درست‌نویسی در این جلسه کاربرد دارد. می‌توان از دانش‌آموزان خواست که واژه‌های دارای ارزش املائی متن درس را جدا کنند و با هریک جمله‌ای بسازند. سپس بر اساس مفاهیم جملات و پشت سرهم قراردادن آنها یک متن املائی تولید کنند.

گوش کن و بگو

درباره اهداف این فعالیت قبلاً (درس دوم) توضیحاتی داده شد. تبدیل دانش‌آموزان به شنوندگان فعال در راستای درک مفاهیم محتوای مورد شنود از اهم اهداف این فعالیت است. تأکید کنید دانش‌آموزان داستان «حماسه هرمز» را با دقت گوش کنند، سپس دقایقی در خصوص محتوای آن بیندیشند و در گروه درباره هفت پرسش مطرح شده گفت‌وگو کنند و درک خود را از محتوای داستان، کامل نمایند. اگر امکان اجرای فایل صوتی از رمزینه سریع پاسخ نبود خواندن متن را خودتان عهده‌دار شوید. دعوت دانش‌آموزان به سکوت، خوب گوش دادن و حذف صداهای اضافی محیط کلاس، فرایند شکل‌گیری این مهارت را بهبود می‌بخشد.

جلسه پنجم	
فعالیت‌های نوشتاری (۲)	۳۰ دقیقه
ارزشیابی	۲۰ دقیقه

فعالیت‌های نوشتاری (۲): نگارش

دانش‌آموزان در پایه سوم، روش درست «بندنویسی» را آموخته و تمرین کرده‌اند. مطالعه کتاب راهنمای معلم پایه‌های سوم و چهارم جهت تکمیل دانش معلمان پایه ششم در این زمینه توصیه می‌گردد. در تمرین بعدی، «خاطره‌نویسی» آمده است. توجه معلمان عزیز را در این خصوص به نکات زیر جلب می‌نماید:

خاطره، یکی از انواع ادبی و شکلی از نوشتار است که نویسنده در آن، خاطرات خود را (صحنه‌ها یا وقایعی که در زندگی‌اش روی داده و در آنها نقش داشته یا شاهدشان بوده است) شرح می‌دهد. خاطره‌نویسی یکی از عام‌ترین و صمیمانه‌ترین راه‌ها برای انتقال حس نویسنده به خواننده است. هرکس می‌تواند با رعایت اصولی ساده و قواعدی محدود، به ساده‌ترین شکل، اتفاقات مهم زندگی خود را ثبت کند و خاطرات تلخ و شیرین زندگی همچون پیروزی‌ها و شکست‌ها، تجربیات تکرار ناشدنی، حوادث مهم و عواطف و احساسات را ماندگار سازد.

■ فواید خاطره نویسی

- ✓ ثبت بهترین لحظه‌های زندگی از طریق خاطره‌نویسی؛
- ✓ ثبت مسائل مهم اجتماعی برای آیندگان از طریق خاطره‌نویسی؛
- ✓ بهره‌گیری از تجربه‌های شخصی؛
- ✓ افزایش قدرت دیدن و شنیدن؛
- ✓ افزایش مهارت در نوشتن.

از ویژگی‌های ساختاری خاطره‌نویسی می‌توان این موارد را برشمرد: «صمیمیت زبان در خاطره‌نویسی»، «نثر خودمانی»، «برجستگی حوادث در خاطره‌نویسی»، «واقع‌گرایی در خاطره‌نویسی»، «مشخص بودن زمان و مکان در خاطره‌نویسی»، «روانی و روشنی در خاطره‌نویسی» و «داشتن ابتدا و انتها».

جلسه ششم	
فعالیت‌های نوشتاری (۳)	۵۰ دقیقه

فعالیت‌های نوشتاری (۳): کارگاه نویسندگی

■ در تمامی قسمت‌های درس، به منظور نشان دادن علاقه و عشق به وطن و وطن‌دوستی از تشبیهات بجا و مناسب بهره گرفته شده است. تشبیه یعنی مانند کردن چیزی به چیز دیگر، به شرط داشتن صفت یا صفاتی مشترک، مانند «وقت طلاست».

در مصراع‌هایی مانند «همچو رویش در بهاران»، «همچو جان در هر بدن»، «مثل بوی عطر گل‌ها» و «مثل سبزی چمن»، وطن به رویش در بهاران، جان در بدن، عطر گل‌ها و سبزی چمن تشبیه شده است. در این صفحه، فعالیت‌هایی در خصوص به کارگیری تشبیه در نوشتار پیش‌بینی شده است.

جلسه هفتم	
املاي پایانی	۵۰ دقیقه

املا

املاي پایانی با هدف ارزشیابی و به صورت دو قسمتی برگزار می‌شود. در بخش اول سؤالات املايی و در بخش دوم املاي تقریری می‌آید. تشخیص تقدم و تأخر هر قسمت بر عهده معلم است. در ادامه، یک نمونه متن املاي تقریری پیشنهاد می‌گردد.

متن املای تقریری پیشنهادی : روزی معلم دیوان شعر حافظ را با خود به کلاس برد و از دانش‌آموزان خواست تا دربارهٔ راز شعر حافظ سخن بگویند. یکی از آنان گفت : «نگاه حافظ به طبیعت، به عطر گل‌ها و به سبزی چمن، خیلی صادقانه است». یکی دیگر از دانش‌آموزان، به آرامی گفت : «قهرمان قصه‌های شعر حافظ، با خدا مثل یک جان‌پناه جاودانه راز و نیاز می‌کند». یکی از آخر کلاس گفت : «وطن در شعر حافظ مایهٔ آزادی و نگهبان وجود است که سربازان عاشق از آن با گذشت و وفا، مراقبت می‌کنند». و بالاخره دیگری که با اجازهٔ معلم پنجره را باز کرد، با لبخند و کمی غرور گفت : «شعر حافظ مثل آواز قناری بر دل می‌نشیند و مثل رویش گل در بهاران خوش‌ترین سرودی است که غم را از بین می‌برد». معلم جمله‌های زیبای دانش‌آموزان را بر تخته سیاه نوشت و از آنها تشکر کرد.